

Loven? (En Stemme: Der staaer ogsaa Noget om, naar Gaarden er fæstledig). — Det kommer aldeles ikke denne Sag ved! — Man kan dog vel have Ret til at tale om en Ting først! Har man siden Lyst til at tale om en anden Ting, saa staaer det jo En frit for! Jeg haaber saaledes, at den ærede Justitsminister nu veed, hvad det var for Bestemmelser, jeg tidligere havde paadæraabt mig, og at det, jeg anførte, ikke var urigtigt.

Justitsministeren: Jeg tør tillade mig at troe, at de Citater, som det ærede Medlem har meddeelt Thinget af de Bevillinger, som ere givne til Afhændelse af det til Stamhuse hørende Bøndergods, ikke ret vel passe til det Slags Clausuler, som han sidst omtalte; thi han sagde, at i tidligere Bevillinger var det gjort til Betingelse, at, naar Godset afhændedes, skulde der sørges for Bøndestændens Lary. Det er det Slags Betingelser, som jeg hverken har fundet eller nu finder, at det ærede Medlems Citater indeholdt Noget om, nemlig, at der skulde sørges for Bøndestændens Lary.

Spændet: Til Forsvar for det Uendringsforslag, som jeg havde tilladt mig at stille til 2den Behandling, og som da blev antaget, skal jeg blot anføre, at den høitagtede Justitsminister udtalte, at Fæstebønderne paa Fideicommissgodserne i det Hele bleve bedre behandlede — deri er jeg enig med ham. Han angav som Grund dertil, at Godset ikke kunde sælges, at det blev længere i Familien, hvilken Omstændighed gav Anledning til et Slags patriarkalsk Forhold — deri er jeg ogsaa enig med ham. Dersom man nu vil antage det stillede Uendringsforslag, hvorved Lovforslaget bliver restitueret i sin tidligere Tilstand, vilde man udsætte Fæstebønderne paa Fideicommissgodserne for at miste de Fordele, de hidtil have havt (Hør!); de ville saa blive stillede lige med Bønderne paa andre Godser, idet Lehnbestidderne kunde sælge Gaardene, ikke alene til de nærværende Bestidder eller deres Efterladte, men enkeltviis, til hvem han maatte ønske. Jeg bemærkede forøvrigt forrige Gang, at jeg ikke troede, at Lehnbestidderne vilde gjøre dette, men, hvad de let kunde fristes til, var at sælge det hele Bøndergods eller en større eller mindre Deel deraf, og saaledes vilde Bønderne

paa Fideicommissgodserne blive stillede under samme Bilkær, som de øvrige, det vil sige: ringere, end de nu have. Det synes mig nu ikke at være raadeligt at give en Lov, hvorved dette vilde skee. Ved at give Loven den Indskrænkning, som blev antagen ved den forrige Behandling, lider Lehnbestidderne ikke Noget; de faae tvertimod en større Frihed, end de nu have, og derfor maa jeg endnu paa det Bestemteste stemme for Loven i den Form, den fik ved 2den Behandling. For Forslaget under Nr. 2 kan jeg ikke stemme.

Raupmann: Skjøndt det Forslag, som er stillet under Nr. 1, er blevet temmelig udsørligt motiveret, skal jeg dog tillade mig at fremsøre adskillige Bemærkninger til dets yderligere Forsvar. Af den sidste ærede Rigsdagsmand er anført, at, hvis man tillader, at Salg af Bøndergods sandt Sted til Andre end til Fæsterne, deres Børn og Svigerbørn, da vilde man udsætte sig for, at Bøndergodserne i det Hele eller for en Deel vilde kunne sælges til Andre. Jeg troer, at man i saa Henseende bedst vil komme paa det Reene med sig selv med, hvilken praktisk Betydning det vilde have, om en saadan Indskrænkning som den ommeldte i Salget blev antagen, naar man seer hen til, hvad der i saadanne Tilfælde har fundet Sted paa de ubundne Godser, og jeg troer da, at Erfaringen paa disse har vist, navnlig i Jylland, hvor saa mange Godser ere blevne solgte, at, naar Salg er foregaaet, er dette saa godt som altid skeet til Fæsteren. Naar det har været Tilfældet, som den sidste ærede Rigsdagsmand bemærkede, at en større eller mindre Deel af et Gods er solgt til 3die Mand, er Salget skeet paa den Maade, at denne 3die Mand, da Salget foregik, havde til Hensigt og var i den Nødvendighed, om søie Tid atter at sælge til Fæsterne. Den Capital, som 3die Mand har givet for Godset, har nemlig i Regelen været større end den Capital, som Fæstegodsset forrenter; for ethvert Aar, han beholdt dette Fæstegods, led han altsaa ligefrem et Rentetab. For at gjøre dette Rentetab saa ubetydeligt som muligt, har han maattet søge at faae det kjøbte Gods solgt saa hurtigt som muligt. Erfaringen har ogsaa vist, at kun Saa have befattet sig med at beholde Godset, for ikkun at sælge det, naar